

**INSOTE – Integroitu työote uusiutuvassa sote-
keskuksessa: kohti dialogisuutta, osallisuutta ja
tilallisuutta -hankkeen (2021 – 2022)
loppuraportti**

Sosiaali- ja terveysministeriölle 3.2.2023

**Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
PI Aino Ritala-Koskinen**

Sisältö

1	Johdanto.....	3
2	Hankkeen tavoite	3
3	Hankkeen käytännön toteuttaminen.....	5
3.1	Hankkeen johto ja tutkijat.....	5
3.2	Hankeprosessi.....	5
4	Hankkeen tapahtumat ja osallistumiset.....	11
5	Nostoja tutkimustuloksista: INSOTEn havaintoja ruohonjuurelta kehittämisen ylätasolle....	16
5.1	Tunnistamisia.....	16
5.2	Asiakkaiden ja palveluiden kohtaamisia.....	19
5.3	Rajoja ja rajojen ylityksiä.....	21
5.4	Sosiaalityön paikan määrittelyä.....	23
5.5	Teesit kootusti.....	25
6	Tutkimustulosten raportointi.....	26
7	Lopuksi.....	28

1 Johdanto

INSOTE-hanke sai kaksivuotisen sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen suunnatun Sosiaali- ja terveysministeriön myöntämän tutkimusrahoituksen ajalle 1.1.2021–31.12.2022 (päättös 21.12. 2020, nro VN/25203/202).

Tässä hankkeen loppuraportissa lähdetään liikkeelle jo tutkimussuunnitelmassa esitetystä hankkeen tavoitteesta osana sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamisprosessia olla jäsentämässä ja kehittämässä monialaista, integroitua työtettä. Tutkimus ajoittuu ainutlaatuihin tilanteeseen, sote-uudistuksen valmistelu- ja odotustilaan, eräänlaiseen alkuhämmennykseen.

Tavoitteen esittelyn jälkeen, luvussa kolme, raportoidaan hankkeen käytännön toteuttaminen vaiheineen. Luvussa neljä esitetään kootusti hankkeen tapahtumat ja hankkeen tutkijoiden osallistumiset ja esitykset erilaisissa tapahtumissa.

Luvussa viisi valotetaan hankkeen keskeisiä tutkimustuloksia hankkeen päätösseminaarissa pidettyjen esitysten ja niistä nostettujen teesien valossa. Tässä osiossa lähdetään liikkeelle monilaisessa työssä kohdattavien ilmiöiden tunnistamisesta, jonka jälkeen siirrytään asiakkaiden ja palvelujen kohtaamiseen ja edelleen organisaatio- ja profession rajojen tunnistamiseen ja ylittämiseen. Tulosten lopuksi tarkastellaan sosiaalityön paikan määrittymistä sote-uudistuksessa.

Tutkimustulosten raportoinnista kerrotaan luvussa kuusi ja raportin viimeisessä luvussa pohditaan vielä hankkeen toteuttamista kokonaisuudessaan sekä jatkotutkimuksen tarpeita.

2 Hankkeen tavoite

Tutkimussuunnitelman mukaisesti tutkimuksen tarkoituksena on jäsentää ja kehittää ammattilaisten ja asiakkaiden asiantuntijuutta yhdistävää monialaista työtettä osana sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamisprosessia. Kutsumme tällaista työtettä *integroiduksi*.

Uudistamisen kaikissa vaiheissa on pidetty tärkeänä palvelujen nykyistä parempaa integrointia erityisesti, kun kyse on paljon ja monia palveluja käyttävistä ihmisistä. Sosiaalihuoltolain käsittein voidaan puhua erityisen tuen tarpeesta olevista ihmisistä, joiden kohtaamisessa ja

palvelujen koordinoinnissa sosiaalityöllä on keskeinen vastuu. Tässä tutkimuksessa käytetään erityisen tuen tarpeen rinnalla ilmaisuja *kompleksisissa elämäntilanteissa elävät ihmiset*. Integrointi on vahva lähtökohta myös sosiaali- ja terveyskeskusten uudistamisohjelmassa. Ajatus on, että keskuksissa on käytettävissä eri ammattilaisten osaamista silloin, kun siihen näyttäisi olevan tarvetta kompleksisten tilanteiden ratkaisemiseksi.

Tälle tutkimukselle ainutlaatuisen ympäristön muodostaa Tampereella suunnitteluvaiheessa oleva Kaupin yliopistollinen sosiaali- ja terveyskeskus, jonka on tarkoitus käynnistää toimintansa 2026 (tähän aloitusvuoteen uutena fyysisenä toimitilana on tullut kolmen vuoden viive tutkimussuunnitelmamme kirjoittamisen jälkeen). On kansallisestikin poikkeuksellinen mahdollisuus päästä tutkimaan muotoutuvaa uuden ajan yliopistollista sote-keskustoimintaa sen suunnitteluvaiheesta lähtien ja rakentaa samalla tutkimusta osaksi sote-keskuksen toimintakäytäntöjä. Suunniteltava sote-keskus tarjoaa elävän laboratorion tutkia sitä, miten integroitua työtä kehitetään ja lopulta toteutetaan kokonaan uudessa, lähtökohtaisesti monialaisessa ympäristössä. Tutkimus perustuu osallistuvaan otteeseen eli tutkijat ovat mukana kehittämistyössä. Tutkimus nojaa suhdeteoreettiseen monialaisen työn käsitteistöön¹ ja sen ytimenä ovat dialogisuus, osallisuus ja tilallisuus.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa siitä, miten uudistuvien ja yhteensovittettavien sote-palveluiden avulla kohdataan ihmiset, joiden auttamista pidetään usein inhimillisen kärsimyksen lievittämisen ja resurssisäästöjen näkökulmasta kaikkein tärkeimpänä, mutta myös vaikeimpana tehtävänä. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa asiakaskeskeisiä käytäntöjä, joilla tuetaan ja avataan kompleksisissa tilanteissa elävien asiakkaiden toimintamahdollisuuksia ja uskoa tulevaisuuteen. Integroitua työtä lähestytään vaativiksi ja monialaista osaamista tarvitseviksi tunnistettujen esimerkkitapausten – vaikeiden huoltoriitojen ja vapautuvien vankien kompleksisten tilanteiden – avulla. Tapausesimerkkien kautta integroitua työtä konkretisoidaan ja kehitetään sovellettavaksi myös muissa tilanteissa. Tutkimus vahvistaa sosiaalityön ja monialaisen sote-keskustyöskentelyn tutkimusperustaisuutta.

¹ Edwards, A. (2010) Being an Expert Professional Practitioner: The Relational Turn in Expertise, Dordrecht: Springer.

3 Hankkeen käytännön toteuttaminen

3.1 Hankkeen johto ja tutkijat

Hankkeen vastuullisena johtajana toimi YTT, dos. Aino Ritala-Koskinen.

Hankkeen vastuulliseen toteuttajaryhmään kuuluivat hankkeen johtajan lisäksi professori Kirsi Juhila, professori Hannele Forsberg, YTT, yliopistonlehtori Jenni-Mari Räsänen ja YTT, dos., yliopistonlehtori Suvi Raitakari. Edellisten lisäksi hanketiimiin kuului tiiviisti YTT, projektipäällikkö Lasse Rautniemi, jonka sote-uudistukseen ja yliopistollisen sote-keskuksen kehittämiseen kiinnittyvä työpanos jakautui Tampereen yliopiston ja Tampereen kaupungin kesken (10 % /90 %). Hannele Forsberg on voinut osallistua hankkeen toteuttamiseen vain sen käynnistysvaiheessa tammi-maaliskuussa 2021.

Hankkeen palkattuina tutkijoina ovat toimineet:

- tutkija/tutkijatohtori YTT Arttu Salo 1.2.2021–31.12.22 (väitellyt 03/2021)
- väitöskirjatutkija YTM Tuuli Kalari 1.2.2021–31.12.2022
- tutkija YTM Vera Virokallio 15.4.2021–31.12.2022
- yliopistotutkija, YTT, dos. Aino Ritala-Koskinen 1.8.2021–31.7.2022
- tutkijatohtori YTT Teija Hautanen 1.1.–31.12.2022
- yliopistotutkija YTT Jenni-Mari Räsänen 1.8.–31.12.2022
- tutkija YTM Elina Suominen 1.9.–31.12.2022

Lisäksi hankkeen parissa tutkimusta ovat tehneet osana muita tehtäviään Kirsi Juhila, Suvi Raitakari ja tutkija Rosa Karjalainen.

3.2 Hankeprosessi

Hankkeen käynnistämisvaihe

Hankkeen käynnistämisvaiheessa keväällä 2021 tutkijarekrytointien jälkeen tärkein tehtävä oli luoda suhteet hankkeen kannalta keskeisten toimijoiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Hankkeen tavoitteita esiteltiin ja aineistonkeruun ja yhteistyön mahdollisuuksista ja toteuttamisen käytännöistä neuvoteltiin seuraavien toimijatahojen kanssa:

- Pirkanmaan liitto ja erityisesti sen sote-uudistusta toteuttavat Pirsote- ja KOMAS-hankkeet – erityisesti kehittäjätyöntekijöiden haastattelut
- Lape-Pirkanmaa (osa Pirsote-hanketta), eropalveluihin liittyvistä intresseistämme keskustelu
- Tampereen eroverkosto, Tampereen kaupungin perheneuvola ja perheoikeudelliset palvelut – eropalveluiden kehittämisen teemat
- Tampereen kaupunki, sosiaalipalveluiden kehittämisestä vastaavat toimijat – neuvottelut kaupungin toimintojen yhteydessä tapahtuvasta aineistonkeruusta
- Rikosseuraamusviraston valtakunnalliset ja alueelliset toimijat liittyen vapautuviin vankeihin
- Järjestöt: Kriminaalihuollon tukisäätiö ja KRIS ry, liittyen vapautuviin vankeihin

Yhteistyötahoja kutsuuttiin laajasti hankkeen aloitusseminaariin 22.4.2021, joka koronatilanteesta johtuen järjestettiin verkkotapahtumana. Seminaarin tavoitteena oli antaa tiivis tutkimusperustainen kuva hankkeen lähtökohdista ja tavoitteista. Ohjelman sisältö oli tiivistettynä seuraava:

- INSOTEn aika, paikka ja tekijät – seminaarin avaus, Aino Ritala-Koskinen, projektin johtaja
- Miksi integroitu työote? – hankkeen tutkimukselliset lähtökohdat – Kirsi Juhila ja Suvi Raitakari
- Sote-keskuksen muotoutumisprosessin tavoittaminen – alustavia tutkimusavauksia
 - o Tilallisuus monialaisuuden välineenä, Arttu Salo
 - o Vuorovaikutuksen tutkimuksen näkökulmia integroituihin palveluihin, Tuuli Kalari
- Miksi vankilasta vapautuvat tarvitsevat integroitua kohtaamista? Lasse Rautniemi & vs. kehittäjä-sosiaalityöntekijä Heli Norolahti ja Vera Virolainen
- Tarve ero- ja huoltoriitojen integroidumpaan kohtaamiseen Aino Ritala-Koskinen
- Kohti uusiutuvaa sote-keskusta – paneelikeskustelu, vetäjinä Aino Ritala-Koskinen ja Jenni-Mari Räsänen

Hankkeen käynnistämisympäristössä työstettiin myös erilaisia hankkeen toteuttamiselle välttämättömiä dokumentteja, kuten:

- yliopiston ja hankkeen yhteistyökumppaneiden väliset yhteistyösopimukset
- hankkeen verkkosivut <https://projects.tuni.fi/insote/>
- hankkeen aineistohallintasuunnitelma (hankkeen sisäiseen käyttöön)
- hankkeen tietosuojailmoitus, saatavissa ns. projektikortilla:
<https://www.tuni.fi/fi/tutkimus/insote-integroitu-tyoote-uusiutuvassa-sote-keskuksessa-kohti-dialogisuutta-osallisuutta-ja>

Aineistonkeruuvaihe

Vuoden 2021 mittavin rupeama INSOTE-hankkeessa oli tutkimusaineistojen konkreettinen kerääminen sen jälkeen, kun yhteistyöneuvottelut saatiin käytyä ja tarvittavat tutkimusluvut hankittua.

INSOTE-hankkeen aineistonkeruuta varten haettiin tutkimusluvut seuraavilta tahoilta:

- Pirkanmaan liitto – suullinen/sähköpostilupa (Eeva Halme/ Jaakko Herrala) sote-kehittämishankkeiden työntekijöiden haastatteluun
- Tampereen kaupunki – myönnetty tutkimuslupa monialaisissa sote-kehittäjäryhmissä toimivien työntekijöiden haastatteluun, kehittämisryhmien palaverien tallentamiseen, ja kehittämistoiminnan piirissä olevien asiakkaiden haastatteluun.
- Rikosseuraamusvirasto -- myönnetty tutkimuslupa vankilasta vapautumassa olevien vankien haastatteluun.
- Kriminaalihuollon tukisäätiö (Krits) -- myönnetty lupa Kritsin työntekijöiden osallistumiseen työpajatyöskentelyyn.

Tutkimusaineiston keruu asettui karkeasti viidelle eri tasolle julkiselta suunnitelmatasolta asiakaskokemuksiin:

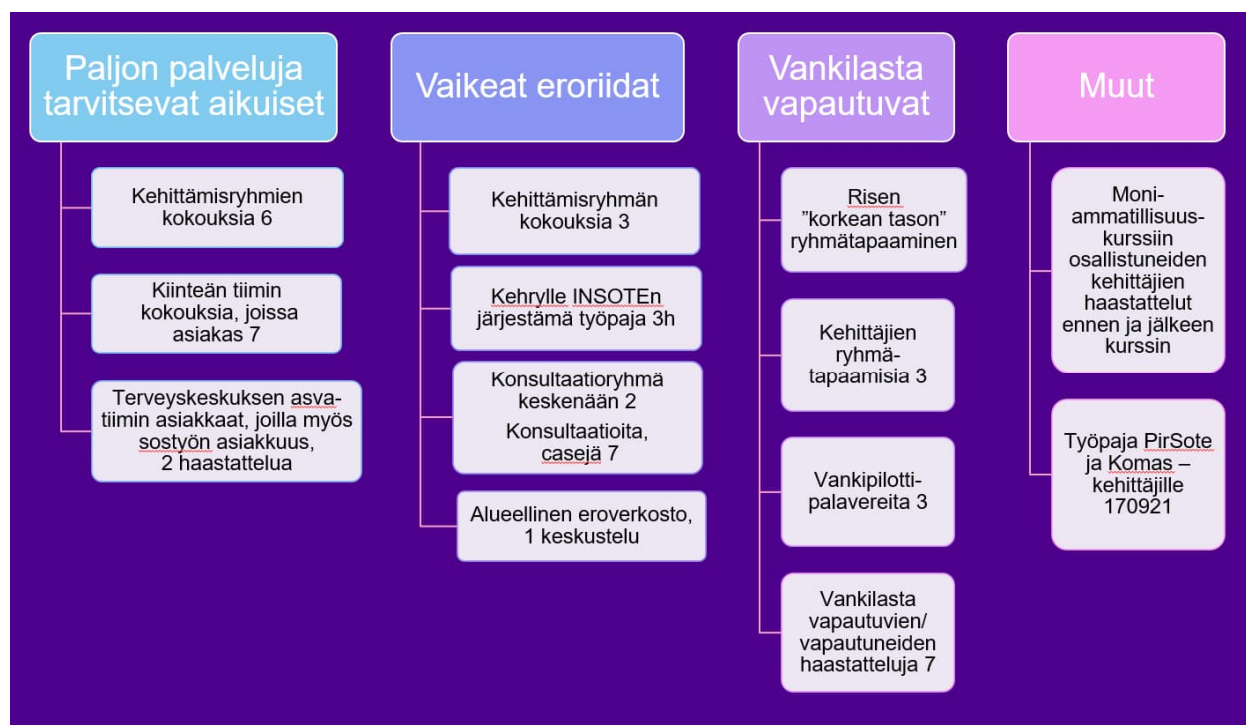
1. Iso kuva: suunnitelmataso: julkiset valtakunnalliset ja maakunnalliset tulevaisuuden sote-keskuksen suunnitteludokumentit
2. Maakunnalliset hankekehittäjät: Yksilöhaastatteluja 27, Moniammatillisuus-kurssille osallistuneiden kehittäjien alkuperäiset ja loppuhaastattelu
3. Käytännön kehittäjäryhmät (Kehry): ryhmän vuorovaikutus/ ryhmähaastattelu
4. Monialaiset asiakasasioita käsittelevät työryhmät: ryhmän vuorovaikutus
5. Asiakkaat: Asiakashaastattelut

Hankkeen tutkimusotetta voi luonnehtia jalkautuvaksi. Liikkeelle lähdettiin perehtymällä erilaisiin sote-uudistuksen dokumentteihin, minkä jälkeen touko–kesäkuussa 2021 toteutettiin maakunnallisten sote-kehittäjien haastattelut – tavoitteena tavoittaa kehittämisprosessin alkuvaiheen tunnelmia ja ajatuksia. Keväällä 2021 valmisteltiin hankkeen muuta aineistonkeruuta avoimella ja kuuntelevalla otteella – toisaalta kuullen millaista aktiviteettia paljon palveluja tarvitsevien asiakkaiden ja sote-palveluiden integroinnin ja tulevaisuuden sote-keskusten osalta paikallisesti on käynnissä tai käynnistymässä – toisaalta hakeutuen keskusteluun hankesuunnitelmassa määriteltyjen kompleksisten asiakastilanteiden (vaikeat eroriidat ja vankilasta vapautuvat) parissa toimivien ammattilaisten kanssa.

Hankesuunnitelmassa määriteltyjen kompleksisten asiakastilanteiden rinnalle tarjoutui mahdollisuus päästä keräämään aineistoa paljon palveluja tarvitsevien aikuisten monialaisen tiimin kehittämisen ja pilotoinnin parissa.

Aineiston kerääminen oli varsin mittava ja monivaiheinen prosessi, joka eteni käynnissä olevien kehittämisryhmien ja pilottikokeiluiden tahdissa. Aina suunnitelmat eivät toteutuneet ja siksi viimeisiä aineistonkeruutapahtumia oli vielä loppukevällä 2022. Tilanteesta riippuen hankkeen tutkijat olivat käytännön toimijoiden kanssa organisoimassa erilaisia kohtaamistilanteita, joissa aineistoa kerättiin. Tilanteisiin saattoi liittyä moninkertaista hämmennystä: itse monialainen kehittäminen ja toiminnan pilotointi oli uutta, tilanteisiin liittyi aina tutkittavien suostumuksen pyytäminen tutkimukseen (ennen tilaisuutta, itse tilaisuudessa tai sen jälkeen) ja kaikki tapahtui Covid-19 pandemian aikana pääsääntöisesti etäyhteyksillä. Kokonaisuutena hankkeessa saatiin kuitenkin kerättyä varsin laaja ja ainutlaatuinen aineisto sote-uudistuksen valmisteluvaiheen alkuhämmennyksen tilanteesta.

Seuraavassa kaaviossa on kuvattu INSOTE-hankkeessa tutkittavien monialaista integroivaa työtä kehittävien ja pilotoivien ryhmien ja asiakkaiden parissa toteutettu aineistonkeruun kokonaisuus.

Kerätty tutkimusaineisto tullaan tutkimussuunnitelman mukaisesti tallentamaan Tietoarkistoon (<https://www.fsd.tuni.fi/fi/>) sen jälkeen, kun tutkijaryhmän julkaisut ovat valmistuneet. Tähän tulee kulumaan vielä 1-2 vuotta.

Vuorovaikutus käytännön toimijoiden kanssa

Hankkeen jalkautuvaan tutkimusotteeseen on kuulunut vuorovaikutteinen ote suhteessa kehittämis- ja pilottiryhmiin. Tutkijat ovat osallistuneet esimerkiksi kehittämistyöpajoihin, fasilitoineet niitä ja tuoneet niihin aiempaa tutkimustietoa tai omia havaintojaan keskusteluun tai jäsentäneet työpajojen tuotoksia kehittämisryhmille jatkotyöskentelyä palvelemaan. Tutkijat ovat myös jossain määrin nostaneet kysymyksiä ja esittäneet kommentteja erilaisten ryhmien kokouksissa ja sitä on heiltä myös toivottu. Tämä on osaltaan luonut luottamuksellista suhdetta tutkijatiimin ja kehittämispilottien toimijoiden välillä.

Aineiston analyysin edetessä on järjestetty kohdennettuja seminaarilaisuuksia sote-kehittäjille sekä hanketeemojen mukaisesti paljon palveluja tarvitsevien aikuisten palveluja kehittäville ja pilotoiville ryhmille, vaikeiden ero- ja huoltoriitojen parissa toimimista kehittäville ja pilotoiville ryhmille sekä vapautuvien vankien palvelujen integraatiota kehittäville toimijoille.

Tarkempi selvitys erilaisista hankkeen tapahtumista löytyy tämän raportin luvusta 4.

Vuorovaikutus opetuksen, tutkimuksen ja kansallisen kehittämistoiminnan kanssa

Yliopistossa opetus on tutkimusperustaista ja hankkeen tutkijat ovat olleet toteuttamassa yhtä monialaisuuteen keskittyvää kurssia ja pitäneet muutamia erillisiä luentoja sosiaalityön oppiaineen opetuksen yhteydessä.

Hankkeen tutkijat ovat myös osallistuneet aktiivisesti etenkin vuoden 2022 aikana erilaisiin kotimaisiin ja kansainvälisiin tutkimusseminaareihin. Pidettyjä puheenvuoroja näissä tapahtumissa on yhteensä 14.

Kansallisella tasolla hankkeen tutkijat ovat osallistuneet STM:n organisoimaan tutkijaverkostoon sekä pitäneet puheenvuoroja STM:n ja THL:n järjestämissä tilaisuuksissa.

Tarkempi selvitys näistä puheenvuoroista on esitetty seuraavassa luvussa 4.

Aineistojen analyysi ja kirjoittamisvaihe

Tutkimusaineistojen analyysiin päästiin tarttumaan jälkimmäisen hankevuoden käynnistyessä. Hanketiimi on kokoontunut muutaman viikon välein artikkelipajoihin, joissa on keskusteltu ja kommentoitu työn alla olevia artikkelitekstejä. Tämä on pitänyt hankkeen kokonaisuutta koossa ja edistänyt tekstien työstämistä.

Hankkeen rahoituskauden päättyessä ulos tulleita artikkelijulkaisuja on valmistunut kaksi ja tieteellisiin aikakauslehtiin arvioitavaksi lähetettyjä artikkeleita on myös kaksi.

Viimeistelyvaiheessa olevia artikkelitekstejä on kuusi, työvaiheessa olevia käsikirjoituksia kolme ja ideavaiheessa olevia muutamia. Näitä julkaisuja työstetään hankkeen päättymistä seuraavan vuoden aikana osana muuta yliopistotyötämme.

Osa työn alla olevista julkaisuista suunnataan tieteellisiin aikakauslehtiin. Merkittävä osa teksteistä kuitenkin tullaan työstämään kirjaksi, jota tarjotaan Tampere University Pressin kustannettavaksi Open Access -julkaisuna. Näin tutkimuksen tuloksia olisi saatavissa myös keskitetysti eri lehdissä julkaistujen tekstien lisäksi. Kirjan ennakoidaan valmistuvan vuoden 2024 puolella.

Hankkeen päättymisvaihe

Hankkeen loppuvaiheessa, 18.11.2022, järjestettiin hankkeen päätösseminaari hybriditapahtumana, johon kutsuttiin laajasti hankkeen aikaista yhteistyöverkostoa ja lisäksi seminaari oli avoin kaikille kiinnostuneille. Tapahtumaan ilmoittautui noin 80 henkilöä, joista paikanpäälle tulevaksi ilmoittautui noin 30. Seminaarissa esiteltiin keskeisiä tutkimushavaintoja ja lisäksi kutsuttuina kommentoijina olivat kehittämisspäällikkö Eeva Halme (Pirkanmaan liito/Pirkanmaan hyvinvointialue), kehittämisspäällikkö Anna Pekkarinen (sosiaalialan osaamiskeskus Pikassos Oy) ja tutkijakollegiumin johtaja Juha Teperi (Tampereen yliopisto).

Hankkeen päättyessä valtaosa hankkeen tutkijoista on palannut yliopiston opetustehtäviin tai voi jatkaa työtään opettajan sijaisuuksissa. Tämä antaa erinomaisen mahdollisuuden jatkaa julkaisujen työstämistä, mutta myös osallistua niiden tiimoilta tieteellisiin konferensseihin ja viedä tuloksia myös opetuksen sisään koulutettaessa tulevia sosiaalityöntekijöitä.

4 Hankkeen tapahtumat ja osallistumiset

INSOTE-hanke on vuosien 2021–2022 aikana järjestänyt, osallistunut ja pitänyt puheenvuoroja useissa hankkeen omissa ja ulkopuolisten tahojen järjestämissä tapahtumissa:

INSOTE-hankkeen itse järjestämät tapahtumat ja työpajat 2021–2022

- o 22.4.2021 Aloitusseminaari (verkkotapahtuma), osallistujia n. 70, seminaarin ohjelma: <https://www.tuni.fi/fi/ajankohtaista/insote-hankkeen-aloitusseminaari-verkkotapahtuma>
- o 2.6.2021 Vuorovaikutteisen (verkko)työpajan järjestäminen moniammatillista yhteistyötä kehittäväälle aikuisten palveluita kehittävä tiimin pilotille, fokuksessa asiakkaiden valitseminen pilottiin ja pilotin käynnistäminen, osallistujia 17.
- o 19.9.2021 Työpaja Pirsote ja Komat -kehittäjille (verkkotapahtuma) – alustavia tutkimushavaintoja ja vuorovaikutteiset pienryhmäkeskustelut, osallistujia noin 20.
- o 28.10.2021 Aikuissosiaalityön asiakasraati INSOTE-hankkeen vetämänä, osallistujia noin 20.
- o 5.11.2021 Työpaja Vaikeat eroriidat -kehittäjäryhmälle. Osallistujien kokemuksiin ja aiempaan tutkimustietoon perustuva vuorovaikutteinen työpaja. Kokoontuminen kasvokkain Tampereen yliopistolla, osallistujia 14.
- o 21.1.22 ja 25.2.22 Työpajat rikostaustaisten asiakkaiden kanssa työskenteleville rikosseuraamusalan ja aikuissosiaalityön ammattilaisille – 1. työpaja Monialainen työskentely vapautuvien vankien kanssa tulevaisuuden sote-keskuksessa (11 osallistujaa) ja 2. työpaja Vankitaustaisten asiakkaiden kohtaaminen ja palveluihin kiinnittyminen (8 osallistujaa). Kumpikin työpaja etätoteutuksena.
- o 26.4.22 INSOTE-väliseminaari monialaista tukea tarvitsevien aikuisten kanssa työskenteleville ammattilaisille ja hankkeen/aineistonkeruun yhteistyökumppaneille - Kasvokkainen kokoontuminen yliopistolla, osallistujia noin 35.
- o 31.5.2022 INSOTE-väliseminaari ”Monialainen työskentely ero- ja huoltoriidoissa” ero- ja huoltoriitojen parissa työskenteleville ja yhteistyöverkostolle. Kasvokkainen kokoontuminen yliopistolla, osallistujia 52.
- o 8.9.2022 INSOTE-väliseminaari Vapautuvat vangit ja monialaiset palvelutarpeet. Kasvokkainen kokoontuminen yliopistolla, osallistujia noin 35.

- o 18.11.2022 INSOTE-hankkeen päätösseminaari: INSOTEn tutkimustuloksia monialaisten auttamiskäytäntöjen kehittämisen ääreltä. Hybriditapahtuma, osallistujia paikan päällä yliopistolla noin 30 ja etäosallistujia noin 50.

Tutkimusseminaareissa pidetyt ja pidettäväksi sovitut esitykset:

18.2.2021 XXII Sosiaalityön tutkimuksen päivät 2021 – virtuaalikonferenssi, Turun yliopisto

- o Posterityöryhmä. Sosiaalityön VTR-rahoitusta saaneiden hankkeiden esittäytyminen. Aino Ritala-Koskinen, Tuuli Kalari ja Jenni-Mari-Räsänen

17.–18.2.2022 Sosiaalityön tutkimuksen päivät Jyväskylän yliopisto

- o Integroituva työote ja kompleksiset asiakastilanteet tulevaisuuden sote-keskuksissa työryhmän koollekutsijat ja puheenjohtajat: Arttu Salo & Tuuli Kalari
- o Työryhmäesitykset:
- o Asiakaskategoriat ja rajatyö perhekeskuksen muodostamisessa, Jenni-Mari Räsänen, Suvi Raitakari ja Kirsi Juhila
- o Monialaiset tilat yliopistollisen sosiaali- ja terveysaseman tarveselvityksessä, Arttu Salo
- o Vaikea ero- ja huoltoriita monialaisen asiantuntijaryhmän kokemuksena, Aino Ritala-Koskinen ja Teija Hautanen
- o Integraation tutkimuksen metodologiaa: Vankilasta vapautuvien kompleksisten tilanteiden tarkastelu asiakas- ja ammattilaisnäkökulmia yhdistäen, Vera Virokallio
- o Tärkeät ehdotukset asiakkaan ja monialaisen työryhmän kohtaamista rakentamassa, Tuuli Kalari

6.–8.4.2022 Eurooppalaisen sosiaalityön tutkimuksen ECSWR2022 –konferenssi teemalla Enhancing and sustaining social inclusion through social work research, Amsterdam. Esitys työryhmässä Inclusion and learning from people in vulnerable situations, otsikolla: Co-creating knowledge: case of ex-prisoners' reintegration, Vera Virokallio.

31.8.–2.9.2022 DANASWAC (Discourse and Narrative Approaches to Social Work and Counselling) -verkoston vuosittainen seminaari, Linköping. Datasessio: Creating integrated welfare by processing people and doing client segmentation in the Family Centre's steering group meetings. Jenni-Mari Räsänen, Suvi Raitakari ja Kirsi Juhila.

24.–26.8.2022 Mid-term conference of the ESA Qualitative Network [RN20] - Contemporary challenges for qualitative sociology: Digital developments, ethical requirements, quality

standards, Copenhagen. Esitys: Crucial propositions constructing cooperation between professionals and clients in multiprofessional encounters, Tuuli Kalari.

15.–17.9.2022 12th International and Interdisciplinary Conference on Applied Linguistics and Professional Practice (ALAPP), Jyväskylän yliopisto:

- o työryhmäesitys: Creating a family centre organisation by categorising clients in the steering group meetings, Jenni-Mari Räsänen, Kirsi Juhila ja Suvi Raitakari
- o työryhmäesitys: Crucial propositions constructing cooperation between professionals and clients in multiprofessional encounters, Tuuli Kalari

30.9.–1.10.2022 Vuorovaikutuksen tutkimuksen päivät 2022, tutkimusalan vuosittainen konferenssi, Tampereen yliopisto. Esitys: Tärkeitä ehdotukset asiakkaan ja ammattilaisten välisen yhteistyön rakentajina monialaisissa kohtaamisissa, Tuuli Kalari.

6.–7.10.2022 Terveyssozialityön päivät, Tampereen yliopisto

- o työryhmäesitys: Monialaisen yhteistyön kehittäminen vaikeissa ero- ja huoltoriidoissa – terveyssozialityön rooli? Teija Hautanen
- o työryhmäesitys: Sote-alan monialaisuus yliopistollisen sosiaali- ja terveyskeskuksen tarveselvityksessä, Arttu Salo

10.–11.10.2022 Perhetutkimuspäivät, Turun yliopistossa

- o työryhmän ”Institutionaalinen neuvottelu lapsen ja vanhemman suhteista” koollekutsijat ja puheenjohtajat, Aino Ritala-Koskinen ja Teija Hautanen (+ Leena Autonen-Vaaranieniemi, TAU)
- o työryhmäesitys: Väkipalta ja monialaisen eroauttamisen kehittäminen, Teija Hautanen
- o työryhmäesitys: Vaikean paikantuminen ero- ja huoltoriitatilanteissa ammattilaisten kuvaamana, Aino Ritala-Koskinen

16.–17.2.2023 Sosiaalityön tutkimuksen päivät, Helsingin yliopisto

- o työryhmäesitys: Väkipalta ja lasten suojelemisen vastuu monialaisen erokonsultaatioryhmän ammattilaisten puheessa, Teija Hautanen
- o työryhmäesitys: Omatyöntekijä asiakkaan osallistumisen tukena monialaisissa kohtaamisissa: tasapainoilua tiedollisten oikeuksien näyttämöllä, Tuuli Kalari
- o työryhmäesitys: Monialaisen eroauttamistyön asiantuntijuuden kehkeytyminen osana kehittämisprosessia, Aino Ritala-Koskinen & Teija Hautanen

- o Vera Virolainen: Saavutettavuuskokemuksia vankilassa ja sen ulkopuolella: Vapautuvien vankien selontekoja päihdekäyttötaustan merkityksistä ja sote-palveluiden saavutettavuudesta
- o Suvi Raitakari: työryhmän 17. Sosiaalityön ja muiden sosiaalipalveluiden saavutettavuus muuttuvassa palvelujärjestelmässä vetäminen Sirpa Saarion kanssa
- o Kirsi Juhila, Vera Virokallio & Rosa Karjalainen: Hyvinvointialueen palvelut ja rikostaustaisuus: rikosseuraamusasiakkuus ja asiakkuusjatkumot

Sosiaalityön opetuksessa pidetyt luennot:

- Asiakkaana ja ammattilaisena moniammatillisilla sote-yhdyspinnoilla-verkkokurssin suunnittelu ja toteutus 2021 (vastuopettaja Suvi Raitakari) ja 2022 (vastuopettajat Tuuli Kalari & Arttu Salo).
- Sosiaalihuollon hallinto ja johtaminen -kurssi, Tampereen yliopisto
 - o 15.3.2022 kahden asiantuntijadialogin tallennus opetuskäyttöön, aiheina tulevan sote-uudistuksen käytännöt, johtajuus ja kriittiset näkökulmat, Teija Hautanen ja Lasse Rautniemi
- 21.3.2022 Sosiaali- ja terveyspalvelujen ja kuntoutuksen toimintaympäristö -luentosarja, Tampereen yliopisto
 - o Videoluentokokonaisuus aiheesta: Miten sote-uudistus kohtaa paljon palveluja tarvitsevat asiakkaat?
 - o Johdantoluentokokonaisuuteen, Aino Ritala-Koskinen
 - o Maakunnallisten sote-kehittäjien näkökulma, Arttu Salo
 - o Paljon palveluja tarvitsevien aikuisten monialainen kohtaaminen, Tuuli Kalari
 - o Vaikeiden ero- ja huoltoriitojen kohtaaminen, Teija Hautanen
 - o Vankitaustaisten asiakkaiden kohtaaminen uudistuvassa sote-järjestelmässä, Vera Virokallio
- Sote-uudistus ja kuntalaisten hyvinvointi -luentoseminaari. Tampereen yliopisto, Porin yksikkö. Luennot:
 - o 9.9.2022 Rajatyö integroidussa työotteessa, Jenni-Mari Räsänen
 - o 14.10.2022 Monialaiset tilat yliopistollisen sote-keskuksen tarveselvityksessä, Arttu Salo
 - o 14.10.2022 Vuorovaikutus monialaisessa asiakaskohtaamisessa, Tuuli Kalari

Paikalliset kehittämistilaisuudet:

- 19.1.2021 Kaupin yliopistollinen sote-keskus ja tutkimuksen mahdollisuudet – keskustelutilaisuus (verkkoseminaari), Tampereen yliopisto & Tampereen kaupunki. Esimerkki Sosiaalityön tutkimuksesta (INSOTE) -esitys Suvi Raitakari.
- 17.11.2021 Kaupin yliopistollinen sote-keskus & Tampereen yliopiston SWS-ohjelma, tutkija-kehittäjä-tilaisuus, teemana integraatio eri näkökulmista.
 - o INSOTEn alustus: Miten integraation, osallisuuden ja asiakaslähtöisyyden ideat elävät käytännön kokeiluissa? - Aino Ritala-Koskinen, Arttu Salo ja Tuuli Kalari
- Hanketta esiteltä lisäksi mm. Tampereen eroverkostolle ja Pirkanmaan Lape-ryhmälle touko-kesäkuussa 2021.
- 24.2.2022 Kehitetään yhdessä! Koilliskeskuksen sote-pilotti: Minä moniammatillisessa yhteistyössä - haastattelussa tutkijat Tuuli Kalari ja Arttu Salo (tallenne pilotin käytössä).
- 2.6.2022 Kylse -seminaari ja työpaja: Kaupin yliopistollinen sote-keskus - Miten työelämän tarpeet löytävät opetuksen sisällöiksi? Osallistujina Arttu Salo ja Tuuli Kalari
- 7.6.2022 Rikosseuraamuslaitoksen, hyvinvointialueiden ja kolmannen sektorin yhteinen seminaari Rikoksista tuomitut ja heidän läheisensä hyvinvointialueiden asiakkaina, Vera Virokallion ja Minna Koskimäen yhteinen esitys: Hyviä esimerkkejä yhteistyöstä kuntayhtymätasolla ja suunnitelmista Pirkanmaan hyvinvointialueella.
- 29.11.2022 Kylse -vaikuttavuuseminaari ja työpajat
 - o Tutkimuksen paikat käytännön kehittämisessä -luento Arttu Salo & Tuuli Kalari
 - o Työpajoissa osallistujina Aino Ritala-Koskinen, Jenni-Mari Räsänen, Tuuli Kalari ja Arttu Salo

Kansalliset tilaisuudet:

- THL:n koordinoima Perustason sote-palveluiden tutkimusverkoston tapaamiset
 - o 11.5.2021 hissipuhe: INSOTE ja vuorovaikutuksen tutkimuksen näkökulma, Tuuli Kalari
 - o 7.9.2021 hissipuhe: INSOTE hankkeen esittely kerättävien tutkimusaineistojen näkökulmasta, Aino Ritala-Koskinen
 - o 7.9.2021 hissipuhe: Monialaiset tilat yliopistollisen sosiaali- ja terveysaseman tarveselvityksessä. Tutkimusasetelman hahmottelua. Arttu Salo
 - o 18.11.2022 hissipuhe: Miten asiakkaan osallisuus rakentuu monialaisen työryhmän kohtaamisessa? Tuuli Kalari
- 10.12.2021 STM/ Harri Jokiranta: Sosiaalihuollon päivät - ajankohtaisseminaarisarjan tilaisuus (webinaari)/ Sosiaalihuollon tila muuttuvissa rakenteissa

- o INSOTE-hankkeella tunnin työpaja, jossa esiteltä alustavia havaintoja monialaisten käytäntöjen kehittämisen arjesta ja osallistettu yleisöä keskusteluun. Työpajassa runsaat 100 osallistujaa.
- 25.5.2022, TERVE-SOS 2022 Lahti, Sote-rakenteita näköpiirissä – ollaanko jo perillä? - seminaarissa puheenvuoro: Horisontissa Tampereen yliopistollinen sote-keskus - INSOTE-hankkeen havaintoja, Aino Ritala-Koskinen.
- 7.11.2022 Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen seminaari: Väikivaltatutkimus halki tieteen kentän.
 - o puheenvuoro: Väikivaltasta ja monialaisen yhteistyön kehittäminen vaikeissa ero- ja huoltoriidoissa, Teija Hautanen
- 8.11.2022 Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen webinaari: Suojele ja tue lasta vaativissa erotilanteissa.
 - o Panelistina paneelissa Moniammatillinen yhteistyö vaativissa erotilanteissa, Teija Hautanen (paneelin tallenne tulossa THL:n huoltoriitoja käsittelevälle verkkosivulle koulutustarkoituksessa)

5 Nostoja tutkimustuloksista: INSOTEn havaintoja ruohonjuurelta kehittämisen ylätasolle

5.1 Tunnistamisia

Yhtenä integroivan työtavan tärkeänä lähtökohtana sote-keskuskontekstissa on ilmiöiden tunnistaminen eli se, että eri alojen ammattilaiset kykenevät yhdessä määrittelemään ongelman, jota pyritään ratkaisemaan, sekä tavoitteen, jota kohti edetään. Keskeistä on onnistua muodostamaan jaettu, relevantti, eri ammattilaisten ja asiakkaan osaamista hyödyntävä tulkinta kompleksisista elämä- ja ongelmatilanteista. Tunnistamiseen sisältyy arviointia ja määrittelytyötä. Keskeinen pyrkimys on ehkäistä päällekkäistä työtä sekä toisaalta tilanteita,

joissa asiat jäävät hoitamatta tai ei onnistuta tavoittamaan oikeaa kohderyhmää. Integroivan työtavan peruskysymys onkin, kuka tai millainen asiakas tarvitsee integroivalla työtavalla toteutettua työskentelyä tai hyötyy siitä. Yleinen näkemys on, että integroiva työtapaa soveltuu parhaiten vastattaessa kompleksisiin tilanteisiin ja ”paljon palveluita tarvitsevien” tuen tarpeisiin. Integroiva työtapaa on investointi, jolloin on olennaista tunnistaa ne asiakastilanteet, joissa tämä investointi kannattaa tehdä.²

Rikosseuraamuslaitoksen ja aikuissosiaalityön yhteistä asiakasta rakentamassa

Kirsi Juhila, Vera Virokallio & Rosa Karjalainen

Teesi: Integroidun työotteen – yhteisen ”meidän” asiakkaan ja tehtävän – rakentaminen vaatii keskusteluja ja ymmärrystä ”meidän ja teidän” institutionaalista ja ammatillisista tehtävistä ja viime kädessä asiakkaan mukaan ottamista osaksi ”meitä”.

Keskustelu ja tutkimus sosiaali- ja terveysten palvelujen monialaisen ja -ammatillisen, integroidun työotteen eduista ja vahvistamisen tarpeesta on ollut viime vuosina aktiivista. Huomiota ovat saaneet erityisesti ne kansalaiset, joita luonnehditaan paljon palveluja käyttäviksi ja kompleksisissa tilanteissa eläviksi, ja siten runsaasti eri palveluja tarjoavien instituutioiden ja ammattilaisten resursseja tarvitseviksi ja kuluttaviksi asiakkaiksi. Voimavaroja yhdistämällä ajatellaan paitsi pystyttävän vastaamaan paremmin näiden asiakkaiden tarpeisiin myös säästämään resursseja. Tämä hyvään pyrkivä ”integraatiodiskurssi” tulee näin luoneeksi asiakaskategorian, johon luokiteltavat kansalaiset määrittämään palvelujärjestelmän erityistä puuttumista vaativaksi ”ongelmaksi” samalla kun heitä halutaan auttaa nykyistä paremmin. Diskurssi luo mielikuvan siitä, että tuo asiakasryhmä olisi selkeästi paikannettavissa ja ohjattavissa integroidun työotteen piiriin.

Analyysi Rikosseuraamuslaitoksen ja kunnallisen (jatkossa hyvinvointialueen) aikuissosiaalityön pilotista – tarkemmin sanottuna sen alkuvaiheen kokouksissa käydyistä keskusteluista – kuitenkin osoittaa, että ymmärrys siitä, millaiset asiakkaat hyötyisivät integroidusta työotteesta, on keskinäisen neuvottelun tulos. Pilotissa ryhdyttiin paikantamaan yhteistä asiakasta lähtökohtana vankilasta vapautumisen tilanne. Osapuolet lähtivät liikkeelle omista,

² Ks. Raitakari, Suvi, Räsänen, Jenni-Mari, Juhila, Kirsi & Kostiainen, Tuula (2019) Integroiva työtapaa muotoutuvassa perhekeskustekontekstissa: Kriittisten tekijöiden tarkastelua. Tampere: Tampere University & Edwards, Anne (2010) Being an Expert Professional Practitioner: The Relational Turn in Expertise, Dordrecht: Springer.

institutionaalisen ja ammatillisen tehtävänsä ja niihin liittyvien ajankohtaisten odotusten mukaisista kategorioista. Rikosseuraamuslaitoksen toimijat toivat esiin sakkovangin ja lyhytaikaisvangan kategoriat ja aikuissosiaalityön toimijat puolestaan pitkäaikaisasunnottoman ja aikuissosiaalityön palvelujen ulkopuolella olevien kategoriat. Keskustelujen edetessä näistä kummankin "omista" asiakkaista alkoi rakentua yhteinen "meidän" asiakas, jonka luonnehditaan tarvitsevan integroitua työtettä ja parempaa kiinnittymistä palveluihin. Tämän jälkeen keskustelu siirtyi siihen, mikä olisi otollinen hetki saavuttaa nämä asiakkaat. Johtopäätös onkin, että integroidun työotteen – yhteisen "meidän" asiakkaan ja tehtävän – rakentaminen vaatii keskusteluja ja ymmärrystä "meidän ja teidän" institutionaalista ja ammatillisista tehtävistä. Voidaan väittää, että tämä johtopäätös pätee muihinkin instituutioiden ja ammattien välisiin kohtaamisiin, joissa lähdetään pohtimaan integroitua työtettä ja sen toteuttamista "ruohonjuuritasolla". Aineistossa ei ollut läsnä asiakkaita. Selvää on, että integroidun työotteen toteuttamisen seuraava, välttämätön vaihe on heidän ottamisensa mukaan keskusteluihin. Jos asiakas ei koe olevansa yksi integroidun työotteen "meistä", hänen osakseen tulee työn kohteena olemisen ja pahimmillaan kokemus jälleen yhdestä "auttamispaikasta", jossa hän ei saa tarpeidensa ja toiveidensa mukaista apua ja tukea.

Vaikea ammattilaisten tulkitsemana ero- ja huoltoriitatilanteissa

Aino Ritala-Koskinen

Teesi: Ero- ja huoltoriitojen vaikeus määrittyy eri osapuolten suunnasta eri tavoin ja on tarpeen tunnistaa hajallaan olevia palveluja kehitettäessä (lapset, vanhemmat, ammattilaiset, eri alojen ammattilaiset).

Sosiaalihuollon ammattilaiset kokevat monimutkaisten ero- ja huoltoriitojen parissa työskentelyn yhdeksi vaikeimmista tehtävistään. Tällaisissa tilanteissa ongelmat ovat usein pitkittyneitä ja samanaikaisesti on käynnissä erilaisia prosesseja eri organisaatioissa, kuten lastensuojelussa, perheneuvonnassa tai oikeudessa. Monimutkaiset ja riitaiset tilanteet kuormittavat niin lasten kuin vanhempien elämää. Siksi onkin kiinnostavaa tutkia yksityiskohtaisemmin, mikä näistä tilanteista tekee vaikeita ammattilaisille – miten vaikea määrittyy ero- ja huoltoriitatilanteiden yhteydessä. Tätä vaikeaa lähdettiin tutkimaan monialaista erokonsultaatiota pilotoivan ryhmän konsultaatiosessioista, joiden aluksi konsultaatiota hakevat työntekijät esittelevät tapausta, jonka työskentelyssä kokivat olevansa tavalla tai toisella jumissa tai vaikeuksissa. Tapausesittelyjen analyysissä tulee ensinnäkin näkyväksi, että vaikea paikantuu eri osapuolten välisiin suhteisiin, kuten vanhempien keskinäisiin, vanhempien ja lasten välisiin, ammattilaisten ja vanhempien välisiin sekä ammattilaisten keskinäisiin suhteisiin. Vaikea ilmenee vuorovaikutuksen vaikeutena ja ratkaisemattomana erimielisyytenä. Toiseksi kaikkiin tilanteen

osapuoliin liittyy erilaisia vaikeuden lisämiinoita, kuten vanhempien elämään liittyviä ongelmia, erilaisia lasten suojelutarvetta määrittäviä tekijöitä ja ammattilaisten kokemaa kyvyttömyyttä toimia tilanteissa. Näiden tilanteeseen ja sen osapuoliin kytkeytyvän vaikeuden lisäksi oman haasteensa tilanteille tuo monimutkainen palvelujärjestelmä, jossa niin vanhemmilla kuin lapsilla on tai on ollut monia palveluja peräkkäin ja limittäin tarjolla, mutta joista ei kenelläkään ole selkeää kokonaiskuvaa. Vaikeuden ja sen elementtien tunnistaminen on tärkeää, jotta palveluja ja ammattikäytäntöjä voidaan kehittää paremmin kohtaamaan kompleksiset ero- ja huoltoriitatilanteet.

5.2 Asiakkaiden ja palveluiden kohtaamisia

Keskeinen lähtökohta integroidun työtavan tutkimisessa ja kehittämisessä on kohdistaa tarkastelu ruohonjuuritasolle, asiakkaiden ja ammattilaisten välisiin kohtaamisiin. Näkemyksemme on, että sote-uudistuksen tavoitteet tehdään lopulta todeksi käytännön työssä. Tarkastelemalla sitä, miten palveluiden arjessa vastataan ihmisten tuen tarpeisiin, INSOTE-hanke on nostanut esiin ja vahvistanut asiakkaan näkökulmaa uudistuvissa palveluissa.

Vapautuvien vankien palvelukokemukset ja odotukset

Vera Virokallio

Teesi: Vapautuvien vankien palveluiden kokemuksellista saavutettavuutta edistää se, että heidän asemoitumisensa päihderiippuvaisuus-riippumattomuusjatkumolle huomioidaan.

Tutkimuksessa tarkastellaan vapautumassa olevien tai vastikään vapautuneiden asiakkaiden selontekoja rikosseuraamusjärjestelmän ja sosiaali- ja terveysten palveluiden kokemuksellisesta saavutettavuudesta. Osallistajat painottavat haastatteluissaan päihteiden käyttämisen tai käyttämättömyyden taustan merkitystä suhteessa sote-palveluiden saavutettavuuteen. Suurin osa tuo esiin päihteidenkäyttötaustan vahvan merkityksen rikoksiin ja niistä irrottautumiseen liittyen ja vapautumisen jälkeisten - ja aiempien - palvelutarpeiden suhteen. Kaksi osallistujaa korostaa, että heillä ei ole päihderiippuvuustaustaa. Niin vakavasta riippuvuustaustastaan kertoneet kuin päihdetäustan puutettaan painottaneet osallistajat selvittävät kokeneensa usein palveluiden saavutettavuuden heikoksi. Päihteettömyystaustaisten osallistujien selontekojen mukaan vapautuville tarjolla olevat palvelut priorisoidaan vankien enemmistön tilanteen mukaisesti päihderiippuvuuden työstämiseen. Näiden osallistujien näkökulmasta vapautuville

tarjottavat palvelut eivät julkilausutuista tavoitteista huolimatta ole yksilöllisiä, eikä koevapauden toiminta näyttäydy välttämättä mielekkäänä, eikä rikoksista irrottautumista tukevana (mikäli taustalla oli rikolliseen alakulttuuriin kuulumista). Pitkää päihdehistoriaansa ja riippuvuuden vaikutuksia kuvanneet osallistujat puolestaan kertovat kokeneensa, että usein palveluissa edellytetään heidän olosuhteisiinsa ja vointiinsa nähden liikaa oma-aloitteisuutta ja sitoutumiskykyä. He kertovat myös leimatuksi tulemisen kokemuksista.

Saavutettavuuskokemusten selonteiden analyysissä hahmotetaan vakavan päihderiippuvuuden ja päihdeettömyystaustan välille jatkumo, jonka kummassakin ääripäässä palveluiden saavutettavuus koetaan riittämättömäksi. Saavutettavuuskokemusten selonteista paikannetaan yksilö-, vuorovaikutus- ja järjestelmäkohtaiset tasot, joilla kokemukset limittyvät ja kietoutuvat toisiinsa. Vankilasta vapautuvien asiakkaiden palveluiden kokemuksellista saavutettavuutta voitaisiin edistää huomioimalla kaikki edellä mainitut tasot ja niiden kasautumat. Tällöin kunkin vapautujan seuraamusten suunnittelussa ja yleisemmin vapautumisen palvelupolkuja kehitettäessä huomioitaisiin vahvemmin myös 'perusvangan' taustasta poikkeavien tilanteet ja toiveet. Asiakaskohtaamisissa perusteltaisiin aina avoimesti, millaisia ja miksi palveluita on tai ei ole saatavilla.

Aikuissosiaalityön asiakkaiden ja moniammatillisen tiimin improilua

Tuuli Kalari

Teesi: Monialaista yhteistyötä rakennetaan tekemällä ehdotuksia ja kommentoimalla rakentavasti muiden tekemiä ehdotuksia.

Tutkimuksessa sovelletaan esittävästä taiteesta lainattua improvisaation ideaa monialaisen tiimin yhteistyön rakentamisen tarkasteluun. Aineisto koostuu monialaista työskentelytapaa pilotoivan ammattilaisjoukon ja asiakkaan kohtaamisista. Tarkastelu osoittaa, että ehdotukset ovat ratkaisevia yhteistyön rakentajia. Kun joku ryhmän jäsen ehdottaa jotain, käynnistyy dialoginen vuorovaikutus ryhmän osapuolten välillä. Tärkeäksi osoittautuu myös, että ehdotukseen vastataan rakentavasti viemällä sitä eteenpäin. Dialoginen vuorovaikutus rakentuu kuitenkin tyypillisesti vain kahden osapuolen välille. Aineistossa on löydettävissä myös monialaisia – monen osallistujan keskinäisiä kohtaamisia, jotka syntyvät, kun osapuolet ilmaisevat tukea toisilleen minimipalautteiden avulla. Nämä kohtaamiset ovat vähemmistönä. Koska improvisaation idean soveltaminen tutkimuksen teoreettis-analyttisenä välineenä toimii aineistossa hyvin eli tutkitut kohtaamiset mukailevat improvisaatio-menetelmää, improilun perusideoita voisi jatkossa soveltaa konkreettisina työkaluina monialaisen yhteistyön kehittämisessä.

Aikuisssosiaalityön asiakkaiden palvelutarpeita koskevat ehdotukset monialaisissa tiimeissä

Jenni-Mari Räsänen & Kirsi Juhila

Teesi: Ehdolliset muotoilut rakentavat osallistavaa yhteistyötä ja niitä käyttämällä kunnioitetaan asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja valinnanvapautta

Tutkimuksessa tarkastellaan, miten aikuisille suunnatussa monialaisen tiimin työskentelyssä rakennetaan yhteisen työn kohdetta ja yhteisiä toimintakäytäntöjä tilanteessa, jossa tiimiä vasta pilotoidaan ja jossa se hakee vielä monella tapaa muotoaan ja paikkaansa palvelujärjestelmässä. Tiimin asiakkaiksi on oman suostumuksensa pohjalta valikoitunut ihmisiä, jotka käyttävät tai ovat käyttäneet monia sosiaali- ja terveyspalveluja. Monialaisen tiimin vuorovaikusta analysoidaan siitä näkökulmasta, *miten ammattilaiset tarjoavat ja ehdottavat asiakkaille erilaisia palvelu- ja tukimuotoja ja miten asiakkaat vastaavat näihin ehdotuksiin arvioiden niitä aiemmista palvelukokemuksistaan käsin*. Työntekijöiden tekemät ehdotukset ovat pääosin ehdollisia ja tunnustelevia. Tämä johtuu osaltaan siitä, että tiimin toimintaa ja toimintakulttuuria vasta rakennetaan. Tulosten pohjalta voidaan sanoa, että ehdolliset muotoilut rakentavat osallistavaa yhteistyötä ja niitä käyttämällä kunnioitetaan asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja valinnanvapautta. Tämä mahdollistuu sen vuoksi, että ehdolliset muotoilut vähentävät asiantuntijavaltaa ja antavat asiakkaille mahdollisuuden oman näkökulmansa esiin tuomiseen sekä ehdotuksista kieltäytymiseen. Asiakkaat tuovat esiin aiempia palvelukokemuksiaan kohtaamattomuudesta, heihin kohdistuneista epäilyistä, taakaksi muodostuneista merkinnöistä asiakirjoissa, väääräntyyppisistä palveluista sekä myös muilta kuultuja negatiivisia kokemuksia. Näitä asiakkaat käyttävät useimmiten perusteluina kieltäytyessään heille esitetyistä ehdotuksista. Aiemmat palvelukokemukset myös osoittavat asiakkaiden pitkää ja vaikeaaakin historiaa palvelujärjestelmässä, mitä monialainen työryhmä pyrkii työskentelyllään katkaisemaan.

5.3 Rajoja ja rajojen ylityksiä

Integroidun työotteen, yhteisten asiakkaiden ja käsiteltävien kompleksisten tilanteiden tunnistamisen lisäksi ja näihin liittyen INSOTE-hankkeessa on tutkittu rajatyötä. Sillä tarkoitamme vastuiden ja oman toiminta-alueen määrittelyä eri toimijoiden välillä. Myös rajatyötä

tehdään ruohonjuuritasolla, kun eri osapuolet (eri sote toimijat ja organisaatiot ja asiakkaat) neuvottelevat kunkin tehtäväalueista, vastuista ja osaamisesta.

Monialaisen erotyön rajat ja toiminta rajoilla

Aino Ritala-Koskinen

Teesi: Eroauttamistyössä palvelujen arjessa vaikuttavien rajojen sekä niiden pysyvyyden ja joustavuuden tunnistaminen haastaa palvelujen kehittämistä.

Monialaisen eroauttamistyön kehittämispalavereissa ja pilotoitavissa konsultaatiopalavereissa ammattilaiset käyvät neuvottelua siitä, kenelle vaativissa asiakkaiden erotilanteissa auttaminen kuuluu ja millaista ammatti- ja organisaatorajat ylittävää yhteistyötä näissä tilanteissa jo tapahtuu tai toivottaisiin tapahtuvan. Rajojen tunnistaminen on tutkimuksissa nähty edellytyksenä monialaisen työskentelyn kehittämiselle. Ammattilaisten puheesta on tunnistettavissa ensinnäkin vanhemmuuden ja lasta suojelevan sosiaalityön raja, joka säätelee palveluihin pääsyä ja asiakkuuden jatkumista. Toiseksi lasta suojelevan sosiaalityön sisällä on tunnistettavissa palvelujen järjestämiseen ja professioiden tehtäviin liittyviä rajoja, ja kolmanneksi rajat muihin eropalveluja tarjoaviin tahoihin. Näillä rajoilla toteutuva ammattilaisten toiminta voi olla (1) omien rajojen sisällä tapahtuvaan työskentelyyn pitäytynyttä, (2) rajojen joustamisen ja ylitykset mahdollistavaa tiedon välittämistä, avunantoa, tai konsultointia, jossa ammattilaisten henkilökohtaiset suhteet ovat merkityksellisiä tai (3) rajat häivyttävää monialaista asiantuntijuutta, jolloin asenteet ja työkulttuuri ovat muutoksessa ja tapahtuu ammattilaisten yhteistä oppimista. Rajojen tunnistaminen auttaa näkemään ne kohdat, jotka estävät tai mahdollistavat monialaisia ammattikäytäntöjä ja missä kehittämistyö on tarpeen.

Mitä tapahtuu väkivallalle monialaisen erotyön rajapinnalla?

Teija Hautanen

Teesi: Kehittämällä monialaista eroauttamista voidaan suojella lapsia väkivallalta sekä puuttua lasten ja vanhempien väkivaltakokemuksiin.

Monialaisen erokonsultaatioryhmän pilottityöskentelyn analyysi osoittaa, että perhesuhteissa tapahtuva väkivalta eri muodoissaan on osa ammattilaisten vaikeaksi kokemia ero- ja huoltoriitatilanteita. Kaikissa analysoiduissa seitsemässä tapauskonsultaatiossa ovat väkivalta ja sen aiheuttama lasten suojelun tarpeen arviointi yhtenä teemana. Monialaisen

erokonsultaatioryhmän työskentelyssä kartoitetaan väkivaltaan liittyvää asiakastietoa ja ohjataan asiakastapausten varsinaisia työntekijöitä hankkimaan sitä tarvittaessa lisää, jotta väkivaltaan liittyvät tuen ja suojelun tarpeet tulisivat selvitettyä jatkotyöskentelyn pohjaksi. Lisäksi painotetaan erityisesti lasten kokemusten ja näkökulman selvittämistä sekä pohditaan, mitä väkivallan kokemisesta tai sille altistumisesta on lapselle seurannut. Erokonsultaatioryhmän ammattilaiset myös vahvistavat keskustelussaan sekä lastensuojelulain että sosiaalihuoltolain mukaisen sosiaalityön roolia vaikeaksi koetuissa ero- ja huoltoriitatilanteissa. Nyt tutkitussa erokonsultaatiopilotissa asiakastietoja käsitellään anonyymisti. Jatkossa on suositeltavaa miettiä lasten suojelun ja turvaamisen varmistamiseksi myös työskentelymuotoja, joissa tuodaan systemaattisesti eri tahojen asiakastietoja yhteen.

5.4 Sosiaalityön paikan määrittelyjä

Yhteisten asiakkaiden ja käsiteltävien kompleksisten tilanteiden tunnistamisen sekä integroituvan työotteen ohella ja rinnalla INSOTE-hankkeen tutkimuksellinen mielenkiinto kohdistuu sosiaalityön asemaan ja paikkaan osana uudistuvia sosiaali- ja terveystalvija. Sote-palvelujen uudistamisessa ja uudistamista tukevassa kehittämistyössä sosiaalityötä toimintana, käytäntönä ja tieteenalana määritellään uusiksi. Sosiaalityölle tämän määrittelyn esiin nostaminen ja määrittelyyn osallistuminen voidaan nähdä ensisijaisen tärkeänä. Sosiaalityön niin käytäntönä kuin tieteenalanakin tulisi olla mukana, kun sosiaalityön asemaa ja paikkaa uudistuvissa sote-palveluissa asemoidaan.

Sosiaalityön asiantuntijuuden paikka sote-kehittäjien tulevaisuuspuheessa

Elina Suominen

Teesi: Sosiaalityön tarkoituksenmukainen paikka uudessa sote-keskuksessa määrittyy mahdollistamalla ja järjestämällä sosiaalityön asiantuntijuuden toteutumiselle konkreettisia tilanteita ja ympäristöjä.

Sosiaalityön asiantuntijuuden paikkaa visioidaan tulevaan yliopistolliseen sote-keskukseen kehittämistyössä merkittävässä roolissa olevien maakunnallisten sote-kehittäjien toimesta. Sote-kehittäjien puheesta paikantuu kuusi sosiaalityön tulevaisuusdiskurssia: ensiarviota toteuttava sosiaalityö, kompleksisia tilanteita ratkaiseva sosiaalityö, koordinoiva sosiaalityö, terveydenhuollon apulaisena toimiva sosiaalityö, konsultoiva sosiaalityö ja katoava sosiaalityön

asiantuntijuus. Mikään tulevaisuusdiskurssi yksinään ei nouse aineistossa vahvasti ylitse muiden, vaan sosiaalityön asiantuntijuuden paikka nähdään rakentuvan tilannekohtaisesti ja sen mukaan, millä ammattitautustalla ja kokemuksella sitä määritellään. Sote-kehittäjien puheessa palvelujärjestelmien integraation ja monialaisen yhteistyön potentiaali tunnistetaan, mutta sen käytännön toimivuus tulevaisuudessa kyseenalaistetaan useasti ja laajalla rintamalla. Toive ja tahtotila tulevan uudistuksen lopputuloksesta näyttäytyy ilmeisenä, mutta pelko sen toimimattomuudesta kuvautuu riskien kautta läpi koko aineiston. Myös integraation syvyyden näkökulmasta katsottuna sote-kehittäjien visioima sote-keskus kuvautuu monin paikoin epäselvänä. Sote-uudistuksen painottama tavoite sosiaali- ja terveystalouden saumattomasta yhteistyöstä näyttäytyy vain pirstaleisesti saavutetulta ja monialaisen yhteistyön muodot visioidaan sosiaalityön asiantuntijuuden paikan näkökulmasta löyhästi. Pelko sosiaalityön asiantuntijuuden katoamisesta terveydenhuollon sisälle näyttäytyy etenkin sosiaalityön sote-kehittäjien puheessa ilmeisenä. On tärkeää ymmärtää, että sosiaalityö on aineistosta nostettujen tulevaisuusdiskurssien lisäksi myös paljon muuta ja toisaalta sen tehtävänä ei aina ole olla kaikkea yhtäaikaista. Sosiaalityön asiantuntijuuden paikka on vaihteleva, eikä aina terveydenhuollossa edes tarvittava. Vastavuoroisesti sosiaalityö tarvitsee terveydenhuollon asiantuntijuutta omissa prosesseissaan ja tästä syystä asiantuntijuuden paikat tulisi ymmärtää sekä sosiaalityön että terveydenhuollon suunnasta. Tärkeää on tunnistaa yhteiset asiakkaat ja sosiaalityön asiantuntijuuden paikat sekä luoda konkreettisia tilanteita ja ympäristöjä, missä työnjako ja sosiaalityön rooli pystyy vahvistumaan yhtäläisenä monialaisessa yhteistyössä terveystalouden kanssa. Oleelliseksi tehtäväksi uuden sote-keskuksen rakentumisessa nousee tiedon lisääminen ja jakaminen. Ilman tietoa toisen ammattilaisen toiminnasta ja asiantuntijuuden hyödyntämisen mahdollisuuksista, on mahdotonta hyödyntää integroivaa työtapaa ja luoda rajapintatiloja monialaisen yhteistyön toteuttamiseen. Sosiaalityö tulee nähdä vahvan sosiaalisen ja yhteiskunnallisen asiantuntemuksensa kautta arvokkaana ja tasa-arvoisena terveydenhuollon kumppanina luomassa uutta sote-uudistuksen tavoittelemaa monialaisen yhteistyön perinnettä.

Terveystalouden apulaiseksi jäävä sosiaalityö tulevaisuuden sote-keskuksessa

Arttu Salo

Teesi: Sosiaalityötä toimintoina, käytänteinä ja tieteenalana ei tunneta ja tunnisteta sote-alan monialaisten tilojen tilasuunnittelussa ja monialainen yhteistyö määrittyy ennen kaikkea terveydenhuollon kautta.

Tarkastelun kohteena olevan yliopistollisen sosiaali- ja terveystalouden tarveselvityksen perusteella yliopistollisen sote-keskuksen tilasuunnittelua näyttää ohjaavan

erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon yhdistämistä korostava ymmärrys sote-uudistuksen tavoitteesta. Tarveselvityksen tilakuvauksissa kuvailtu ja kuviteltu yliopistollinen sote-keskus toistaa perinteisen julkisen sosiaali- ja terveystalouden rakentamisen piirteitä, jolloin sen tilaratkaisut eivät tue uudenlaista integroituvaa perustason sosiaali- ja terveydenhuollon monialaista yhteistyötä. Sen sijaan tilaratkaisut osoittavat terveydenhuollon, ja sen mukana erikoissairaanhoidon, lääketieteen ja terveyden tutkimuksen, hallinnoivaa asemaa yliopistollisen sote-keskuksen toiminnassa. Tilalliset ratkaisut näyttävät, miten terveydenhuolto saa vallan asettaa palveluagendat, kontrolloida palveluihin pääsyä ja siten määrittää kenen intressejä palvellaan. Samalla monialaisuus kapeutuu terveydenhuollon sisäiseksi moniammatillisuudeksi ja sosiaalihuollon ja sosiaalityön asema määritetty ennen kaikkea terveydenhuoltoa avustavaksi toiminnaksi, käytännöksi ja tieteenalaksi.

5.5 Teesit kootusti

- *Integroidun työotteen – yhteisen ”meidän” asiakkaan ja tehtävän – rakentaminen vaatii keskustelua ja ymmärrystä ”meidän ja teidän” institutionaalista ja ammatillisista tehtävistä ja viime kädessä asiakkaan mukaan ottamista osaksi ”meitä”.*
- *Ero- ja huoltoriitojen vaikeus määrittyy eri osapuolten suunnasta eri tavoin ja on tarpeen tunnistaa hajallaan olevia palveluja kehitettäessä (lapset, vanhemmat, ammattilaiset, eri alojen ammattilaiset).*
- *Vapautuvien vankien palveluiden kokemuksellista saavutettavuutta edistää se, että heidän asemoitumisensa päihderiippuvaisuus-riippumattomuusjatkumolle huomioidaan.*
- *Monialaista yhteistyötä rakennetaan tekemällä ehdotuksia ja kommentoimalla rakentavasti muiden tekemiä ehdotuksia.*
- *Ehdolliset muotoilut rakentavat osallistavaa yhteistyötä ja niitä käyttämällä kunnioitetaan asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja valinnanvapautta.*
- *Eroauttamistyössä palvelujen arjessa vaikuttavien rajojen sekä niiden pysyvyyden ja joustavuuden tunnistaminen haastaa palvelujen kehittämistä.*

- *Kehittämällä monialaista eroauttamista voidaan suojella lapsia väkivallalta sekä puuttua lasten ja vanhempien väkivaltakokemuksiin.*
- *Sosiaalityön tarkoituksenmukainen paikka uudessa sote-keskuksessa määrittyy mahdollistamalla ja järjestämällä sosiaalityön asiantuntijuuden toteutumiselle konkreettisia tilanteita ja ympäristöjä.*
- *Sosiaalityötä toimintoina, käytänteinä ja tieteenalana ei tunneta ja tunnisteta sote-alan monialaisten tilojen tilasuunnittelussa ja monialainen yhteistyö määrittyy ennen kaikkea terveydenhuollon kautta.*

6 Tutkimustulosten raportointi

Hankkeen tulokset raportoidaan tieteellisinä artikkelijulkaisuina. Kaksi ensimmäistä artikkelia on julkaistu vuoden 2022 lopulla ja kaksi tekstiä on paraikaa arvioitavana. Viiden artikkelin käsikirjoitukset ovat viimeistelyvaiheessa ja neljän työstäminen on kesken. Lisäksi on useampia ideavaiheessa olevia artikkeleita. Yksi artikkeli on julkaistu kansainvälisessä lehdessä ja kolme artikkelia tähtää kansainväliseen julkaisuun.

Suomalaisten julkaisukanavien julkaisupaineen ja artikkelien saavutettavuuden vuoksi on käyty alustavia keskusteluja Tampere University Pressin kanssa, että hankkeen pohjalta lähdettäisiin työstämään Open Access -kirjaa. Aiheelle on ajankohtaisen kiinnostavuuden perusteella näytetty vihreää valoa, mutta kustannuspäätökset tehdään vasta lopullisen käsikirjoituksen arvioinnin jälkeen. Mikäli päätös on myönteinen, on realistista arvioida kirjan valmistuvan syksyllä 2024.

Julkaistut artikkelit:

Hautanen, Teija & Ritala-Koskinen, Aino (2022) Monialaisen työn rajat vaikeissa ero- ja huoltoriidoissa. Teoksessa Laura Yliruka, Pia Eriksson, Liisa Jokinen, Kaisa Pasanen (toim.) Kohti monitoimijaista lastensuojelua hyvinvointialueilla. Työpaperi 52/2022. Helsinki: Terveiden

ja hyvinvoinnin laitos (THL), 124–137.

Saatavissa: <https://www.julkari.fi/handle/10024/145628>

Räsänen Jenni-Mari & Raitakari Suvi & Juhila Kirsi (2022) Creating a family centre by categorising clients in a steering group meeting interaction. Qualitative Social Work.

Open Access: <https://doi.org/10.1177/14733250221147027>

Tieteellisissä aikakauslehdissä arvioitavana olevat artikkelit:

Salo, Arttu: Sote-alan monialaisuus yliopistollisen sosiaali- ja terveyskeskuksen tilasuunnitelmissa. (*kotimainen lehti*)

Kalari, Tuuli: Crucial propositions constructing cooperation between workers and clients in multiprofessional encounters (*kansainvälinen lehti*)

Viimeistelyvaiheessa olevat käsikirjoitukset:

Hautanen, Teija & Ritala-Koskinen, Aino: Monialaista eroauttamista kehittämässä – toimintaa rajoilla ja rajojen yli (*TUP-kirjaan*)

Juhila, Kirsi & Virokallio, Vera & Karjalainen, Rosa: Sakkovankeus, asunnottomuus ja erityisen tuen tarve: Sosiaalisten ongelmien kategorisointi, yhteisen asiakkaan tunnistaminen ja uuden toimintamallin rakentaminen Rikosseuraamuslaitoksen ja aikuissosiaalityön kohtaamisissa (*TUP-kirjaan*)

Kalari, Tuuli & Raitakari, Suvi: Epistemic rights when supporting clients to participate in multiprofessional encounter (*kansainväliseen julkaisuun*)

Suominen, Elina: Sosiaalityön asiantuntijuuden paikan määrittäminen tulevaisuuden sote-keskuksessa – Integraation syvyys sote-kehittäjien puheessa (*TUP-kirjaan*)

Virokallio, Vera: Experience of accessibility in and out of prison – Released prisoners' accounts on meanings of substance use in accessing social and health services (*kansainväliseen julkaisuun*)

Työstämisvaiheessa olevat käsikirjoitukset:

Hautanen, Teija: Väkivallan arviointi, lasten asema ja suojeluvastuut erokonsultaatioryhmän työskentelyssä (*TUP-kirjaan*)

Ritala-Koskinen, Aino: VAIKEAn paikantuminen ero- ja huoltoriitatilanteissa ammattilaisten kuvaamana. (*TUP-kirjaan*)

Räsänen, Jenni-Mari & Juhila, Kirsi. Asiakkaiden palvelutarpeita koskevat ehdotukset uudessa muotoutuvassa monialaisessa tiimissä (*TUP-kirjaan*)

Salo, Arttu: Kuvitellut sote-tilat. Integroituvaa sote-alan monialaista työtä tukevat tilat kehittäjätyöntekijöiden haastatteluissa ja yliopistollisen sote-keskuksen tarveselvityksessä. (*TUP-kirjaan*)

Ideavaiheessa olevat tekstit:

Juhila, Kirsi & Räsänen, Jenni-Mari: Johdatus monialaisen, integroidun työn käsitteistöön ja tutkimiseen (*TUP-kirjaan*)

Kalari, Tuuli, Asiakkaan ja ammattilaisten kohtaamisiin kohdistuvat odotukset tulevaisuuden sote-palveluissa - kehittäjien, suunnittelijoiden ja johtajien näkökulma (*TUP-kirjaan*)

Kalari, Tuuli & Ritala-Koskinen, Aino & Salo, Arttu & Virokallio, Vera: Aineistonkeruun haasteet monialaista kehittämistä ja työskentelyä tutkittaessa.

Salo, Arttu & Kalaria, Tuuli: ”Jos tää ois helppoa niin meidän ei tarvis pilotoida” – kehittäjäryhmät monialaista työotetta määrittelemässä. (*TUP-kirjaan*)

7 Lopuksi

INSOTE-hankkeen toteuttamisajankohta on ollut ainutlaatuinen tutkimukselle, sillä sote-uudistukseen valmistautuminen on ollut intensiivisesti käynnissä koko hankeajan. Hankkeen käynnistyessä oltiin vielä odotustilassa, sillä eduskunta päätti hyvinvointialueiden perustamisesta ja niitä koskevasta lainsäädännöstä kesäkuussa 2021 ja tutkimushankkeen päättyessä hyvinvointialueiden toiminta on juuri käynnistymässä.

Tutkimushankkeen tavoitteena on ollut jäsentää ja kehittää ammattilaisten ja asiakkaiden asiantuntijuutta yhdistävää monialaista työotetta osana sosiaali- ja terveystalouden uudistamisprosessia. Hankkeessa on päästy tutkimaan näitä kysymyksiä paitsi suunnittelun ja kehittämisen tasolla, myös uusia käytäntöjä kehittävien ja pilotoivien ammattilaisten parissa.

Tämä tavoite toteutui jopa odotuksia paremmin, sillä hankkeelle aukeni mahdollisuus päästä mukaan useaan erilaiseen monialaista työtä kehittäväan prosessiin, joiden keskiössä olivat kompleksisissa elämäntilanteissa olevat ihmiset. Keskeinen tulema on, että monialaista työskentelyä tarvitsevien asiakkaiden tunnistaminen ja auttaminen vaativat ammattilaisilta valmiutta omat professio- ja organisaatorajat ylittävään toimintaan ja uudenlaisen työkuultuurin rakentamiseen, mikä tapahtuu hitaasti. Asiakaskeskeisten työkäytäntöjen muotoutumiseen on vielä matkaa – niiden kehittämiseen palaverivuorovaikutusta koskevat tutkimustuloksemme tuovat tärkeitä näkökulmia.

Tutkimushanketta keskeisesti motivoiva tekijä on ollut Tampereella suunnitteluvaiheessa oleva Kaupin yliopistollinen sosiaali- ja terveyskeskus (KYLSE). Tutkimushankkeen suunnitteluvaiheessa KYLSEn oli tarkoitus käynnistää toimintansa vuoden 2023 alusta, mutta fyysisen toimitilan rakentaminen on viivästynyt niin, että sen tavoite tämän raportin kirjoittamishetkellä on olla käytössä vuoden 2026 alusta. KYLSEn toimintamallia on kuitenkin valmisteltu koko hankkeen ajan ja hankkeen tutkijat ovat olleet tuottamassa valmisteluun kokemusta osallistuvasta tutkimusotteesta, jossa tutkijat ovat mukana kehittämistyössä ja tutkimus viedään osaksi konkreettisia kehittämisprosesseja ja työkäytäntöjä. Näin INSOTE on ollut tuomassa tutkimusperustaisuutta sosiaalityöhön ja monialaiseen sote-keskustyöskentelyyn. Sote-uudistuksessa ja käytäntöjen kehittämisessä moni asia tuntuu menevän terveydenhuolto edellä – siksikin on ollut tärkeää, että olemme voineet olla tutkimassa kehittämisprosesseja sosiaalityön näkökulmasta. Tampereen yliopisto on organisaationa sitoutunut yhteistyöhön KYLSEn kontekstissa ja KYLSE nähdään ainutlaatuisena tutkimus- ja kehittämisympäristönä useille eri tieteenaloille.

Hankesuunnitelmavaiheessa ajatuksena oli, että INSOTEn jatkohankkeen aika olisi välittömästi nyt päättyneen hankkeen jälkeen ja KYLSEn toimintaa tutkittaisiin sen konkreettisesti käynnistyessä. Nyt on selvää, että hyvinvointialueiden uudet toimintakäytännöt käynnistyvät hitaasti ja itse KYLSE niin suunnitelmana kuin fyysisenä rakennuksena siintää edelleen tulevaisuudessa. Nyt päättynyt hanke on ajoittunut sote-uudistuksen valmistelun ja eräänlaisen alkuhämmennyksen aikaan. Jotta toimintakäytäntöjen muutosta ja integroivan työotteen kehittymistä voidaan seurata, jatkotutkimus on välttämätöntä ja sen seuraava vaihe lienee realistinen vuoden-parin kuluttua. INSOTE-hankkeessa on ollut tarkastelussa useampia erilaisia kompleksisia tilanteita, joiden parissa tutkimme samoja kysymyksiä. Tämä on ollut ehdottomasti

hankkeen vahvuus. Sama hankerakenne voi olla toimiva myös jatkossa. Toisaalta kukin tarkastelluista kompleksisista teemoista voi kasvaa omaksi hankekokonaisuudekseen. Seuraavassa hankevaiheessa tärkeää on päästä vahvemmin kuulemaan monialaisia palveluja tarvitsevien asiakkaiden näkökulmia.

Hankkeen toteuttamisajankohta on ollut erityinen myös maailmanlaajuisen Covid-19 -pandemian vuoksi. Hankkeen ensimmäiset viisi kuukautta kaikki toiminta tapahtui etäyhteyksillä ja edes hankkeen tutkijaryhmä ei tavannut toisiaan kasvokkain. Valtaosa erilaisista yhteistyöneuvotteluista ja aineistonkeruusta toteutettiin etäyhteyksin. Vasta aineistonkeruun loppupuolella oli tilanteita, joissa tutkijat ja muut toimijat olivat fyysisesti läsnä. Poikkeuksellisista oloista huolimatta aineistonkeruu sujui hankkeessa varsin hyvin. Poikkeusaika on vielä niin lähellä, että sen syvempiä vaikutuksia tutkimuksen toteuttamiseen on vaikea arvioida.

Sosiaalityön yliopistotasaisen tutkimuksen VTR-rahoitus on vielä uusi rahoitusinstrumentti. Kiitämme, että pääsimme toteuttamaan tätä hanketta ensimmäisen jaetun rahoituksen mahdollistamana. Saimme rahoituspäätökset 31.1.2020 ja hankekausi alkoi välittömästi seuraavana päivänä. Rahoituksen käyttöaika oli siis tasan kaksi vuotta. Rahoitus on ollut kattava ja mahdollistanut laajan aineistonkeruun ja usean tutkijan palkkaamisen. Kokemuksemme on, että rahoitus mahdollisti leveän, mutta lyhyen tutkimusprojektin. Aineistonkeruun valmistelu ja toteuttaminen ovat aikaa vieviä tutkimusvaiheita ja aineistojen analyysiin ja raportointiin käytettävissä oleva aika jää kaksivuotisessa tutkimushankkeessa lyhyeksi. Hankkeen päättyessä vasta ensimmäiset tutkimusartikkelit on ehditty julkaista. Useimmilla hankkeen tutkijoilla on jokin työsuhte yliopistoon myös välittömästi hankkeen jälkeen, mikä mahdollistaa julkaisujen edelleen työstämisen. Kuitenkaan budjettiin varattuja avoimen julkaisujen maksuja emme tällä aikataululla pystyneet käyttämään. Kerätty tutkimusaineisto mahdollistaa vielä useiden uusienkin tutkimusjulkaisujen ja opinnäytteiden työstämisen – sikäli saatu rahoitus kantaa hedelmää vielä pitkään tulevaisuudessa.